

BLAGOVANJE GOSPODNJE VEČERE

Jasmin Đelibašić

Jasmin Đelibašić je magistrirao na Evandeoskom teološkom fakultetu u Osijeku. Trenutačno služi kao svećenik Reformirane crkve u Osijeku.

SAŽETAK:

Blagovanje Gospodnje večere

U ovome članku autor raspravlja pitanja blagovanja Gospodnje večere, osobito s aspekta učestalosti, među slobodnim evanđeoskim crkvama u Hrvatskoj i šire. Temeljni su argumenti biblijske egzezeze i povijesti ranog kršćanstva. Prema Pismu, Gospodnja Večera je jasno povezana s redovitim bogoslužjima; a ovi su zaključci poduprijeti povijesnim činjenicama danim u patrističkim spisima. Stoga autor zaključuje da bi najbolje bilo blagovati Gospodnju večeru na svakom glavnom tjednom bogoslužju.

Ključne riječi: *Euharistija; Gospodnja večera*

Kršćanstvo je podijeljeno u shvaćanjima po pitanju Gospodnje večere ili Euharistije¹ u četiri glavna smjera koja se javljaju u kršćanskim crkvama: transupstancijacija, kon-supstancijacija, komemoracija i Calvinovo gledište.² Slobodne evanđeoske crkve nemaju neko strogo definirano učenje što Gospodnja večera jeste, nego će radije govoriti o tome

- 1 Riječ *euharistija* na izvornom grčkom jeziku znači: zahvalno mišljenje, zahvaljivanje. Euharistija se susreće osobito kod židovskih gozbi na kojima se blagoslivljanjem iskazivala zahvalnost Bogu za hranu što ju je dao ljudima. Prilikom uspostave Gospodnje večere Isus je *zahvalio* za kruh i kalež. Pavao (Rim 14,6; 1Kor 10,30; 1Tim 4,3) govori o blagovanju s "euharistijom" (Xavier Leon-Dufour, *Rječnik biblijske teologije*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1980., str. 238 – 247.). Osim termina *večera Gospodnja* i *euharistija* susrećemo se i s drugim terminima kao npr. *lomljenje kruha*, *pričest* i sl.
- 2 Više o ovim gledištima vidi u T. C. Hammond, *Uvod u teologiju*, Osijek: Izvori, 1994., str. 208-211.

što Gospodnja večera nije. Uglavnom je zastupljeno Zvinglijevo učenje s malom dozom Calvinovog utjecaja.

Osim samog definiranja, kršćanstvo je podijeljeno i po pitanju učestalosti blagovanja Gospodnje večere. Jednima je ona središte kršćanskog okupljanja, tako da se pri svakom bogoslužju omogućuje vjerništvo pristup ovom obredu ili sakramentu.³ Drugi će to svesti na nedjeljna bogoslužja,⁴ treći na blagovanje jednom mjesečno,⁵ (i eventualno na veće blagdane), četvrti na četiri puta godišnje (jednom u tromjesečju),⁶ peti na jedanput godišnje⁷ i sl.

Koliko je današnja praksa slobodnih evanđeoskih crkva po ovom pitanju uistinu biblijska? Vraćaju li se "izvorima"? Može li se reći da je praksa rane Crkve po ovome pitanju i njihova sadašnja stvarnost?

Novozavjetna svjedocanstva

Knjiga Djela apostolskih vrijedan je pisani dokument o djelovanju, vjerovanju i praksi rane kršćanske Crkve. Što nam ona kaže o prakticiranju Gospodnje večere? Govoreći o životu rane Crkve, Luka nas izvještuje da su "bili postojani u apostolskoj nauci, zajedničkom životu, lomljenju kruha i molitvama" (Djela 2,42). Lomljenje kruha (kako se u prvoj Crkvi nazivala Gospodnja večera) nije bio neki sporedan obred, već je ova praksa karakterizirala prvu kršćansku crkvu. Oni su u tome bili "postojani".

Kako u ono vrijeme kršćani nisu imali svojih bogomolja, sastajali su se u Hramu svakoga dana, a poslije hramskog bogoslužja po kućama gdje su lomili kruh i zajednički blagovali.⁸ Tu se već uočava kako je obred lomljenja kruha sastavni dio svakodnevnog bogoslužja. U Hramu su bili radi molitve i slušanja božje Riječi (moguće i iz evangelizacijskih razloga), a zatim su se sastajali po kućama kako bi zajedno pristupili lomljenju kruha i objedu ljubavi. U Djelima apostolskim 20,7-12 govori nam se o jednom bogoslužju na kojemu je propovijedao apostol Pavao: "U prvi dan tjedna, kad se sabrasmo lomiti kruh, Pavao im govoraše..." Zajednica se sastala lomiti kruh - to je bio razlog njenog okupljanja. Ovoga se puta vjerojatno okupila nakon sinagogalnog bogoslužja u subotu.

-
- 3 U Rimokatoličkoj crkvi nakon II vatikanskog koncila preporučuje se svakodnevno držanje misa, te se također i vjernicima preporučuje da pristupaju pričesti (Konstitucija "Sacrosanctum concilium" o svetoj liturgiji II).
 - 4 Nedjeljno slavljenje euharistije prisutno je u Pravoslavnoj crkvi, nekim protestantskim crkvama, a od slobodnih evanđeoskih crkava Kristova crkva braće (tzv. "slobodna braća") prakticira obred "lomljenja kruha" svake nedjelje.
 - 5 Većina slobodnih evanđeoskih crkava (baptisti, pentekostalci), kao i neke protestantske crkve prakticiraju održavanje ovog obreda prve nedjelje u mjesecu.
 - 6 Adventistička je crkva zadržala Zvinglijevu praksu blagovanja večere Gospodnje četiri puta godišnje (*Adventistički crkveni priručnik*, Zagreb: Kršćanska adventistička crkva u R. Hrvatskoj, 1992., str. 78.).
 - 7 Vjerska sljedba *Jehovinih svjedoka* koja ima veoma malo kršćanskoga u svojem učenju prakticira ovaj obred jedanput godišnje i to 14. nisanu po židovskom kalendaru. No pripadnici ove sljedbe ne mogu pristupiti blagovanju kruha i vina, već to može samo "duhovna klasa" 144 tisuće odabranih. Ovaj broj uključuje duhovnu klasu kroz cijelu povijest, a sada ih je po njihovu vjerovanju svega nekolicina.
 - 8 Prva je Crkva običavala da uz lomljenje kruha organizira i zajedničke gozbe ljubavi (*agapē*), što je nalikovalo židovskoj *haburi*, druženju koje je završavalo zajedničkim objedom.

Apostoli i prvi judeokršćani nisu "prestajali" biti Židovi. Tako su oni subotom išli u sinagogu gdje se čitala i tumačila riječ (kršćani su upravo na tom tumačenju riječi znali sudjelovati i navješćivati Isusa), gdje se molilo i zahvaljivalo. Nakon toga, subotom uvečer (prema židovskom shvaćanju to je već bila nedjelja) su se sastajali na lomljenje kruha (to je bio čisto kršćanski sastanak).⁹

Apostol Pavao, osvrćući se na zastranjenja u korintskoj crkvi, govori i o blagovanju Gospodnje večere: "Ponajprije čujem, djelomično i vjerujem: kad se skupite na sastanak da su među vama razdori. Treba doista, da i podjela bude među vama, te se očituju prokušani među vama. Kad se dakle tako zajedno sastajete, to nije blagovanje Gospodnje večere, te jedan gladuje a drugi se opija..." (1Kor 11,18-22). Osim što nam se ovdje još jednom jasno potvrđuje kako je u ranoj Crkvi uz Gospodnju večeru bio vezan i konkretan objed (agapē), također se vidi da je Gospodnja večera bila sastavni dio okupljanja prve kršćanske zajednice.

Iz navedenih novozavjetnih izvještaja ne možemo zaključiti kako je Gospodnja večera bila rijedak ili sporedan obred. Štoviše, ovi izvještaji potvrđuju mišljenje kako je Gospodnja večera bila osnovom gotovo svakog okupljanja prve kršćanske Crkve, te da se "cijela služba gradila na Gospodnjoj večeri koja se obdržavala kao potpuni obrok".¹⁰

Postapostolska (patristička) izvješća

Postoji nekoliko spisa iz ovoga perioda iz kojih možemo saznati više o euharistiji. Tako nam Didahē (spis iz 96. g. po. Kr., poznat i kao Učenje dvanaestorice apostola) govori o načinu održavanja ove službe, te nam donosi i konkretne molitve nad kaležom i kruhom, kao i zahvalnu molitvu nakon blagovanja Gospodnje večere.¹¹

I Justinova nam Apologija (spis iz 150. g.) svjedoči o strukturi tadašnjeg bogoslužja. Na njemu se čitaju proročke knjige i zapisi apostola. Nakon čitanja predstojnik propovijeda, te se potom svi zajedno mole. Poslije molitava donose se kruh, vino i voda nad kojima predstojnik moli, nakon čega se pristunima dijeli od kruha i vina, a nenazočnima se šalje po đakonima (Apologija I, 67).¹² I ovaj nam spis potvrđuje da je rana Crkva običavala prakticirati Gospodnju večeru na svojim redovitim bogoslužjima.

Pred kraj patrističkog vremena (IV st.) nastaje običaj rjeđeg pristupanja Gospodnjoj večeri (no ne i rjeđe služenje euharistijske službe), posebice na Istoku, gdje joj pojednici pristupaju svega jednom godišnje. Reagirajući na ovakvo stanje biskup Ambrozije u svom spisu *De sacramentis* piše sljedeće: "Ako je kruh svagdašnji, zašto ga primaš u razmaku od godine dana, kako su se, kažu, naučili Grci na Istoku? Primaj svaki dan ono štrega da ti svaki dan koristi. Živi tako da budeš vrijedan svaki dan primiti. Tko ne zaslužuje da primi svaki dan, taj ne zaslužuje da primi ni poslije godinu dana" (*De sacramentis*, 5).¹³

9 Dr. Zvonko Pažin, *Povijest liturgije* (skripta), Đakovo: Visoka bogoslovna škola, 1989., str. 2.

10 Frank Stagg, *Teologija Novoga zavjeta*, Novi Sad: Dobra vest, 1987., str. 180-181; vidi također Tomislav J. Šagi-Bunić, *Euharistija u životu Crkve kroz povijest*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1984., str. 20.

11 *Didache*, preveo Aleksandar Birviš, Izvori 5/1980., str. 12-13.

12 Jasmin Đelibašić, *Povijesno-teološka analiza liturgije s kritičkim osvrtom na bogoštovnu praksu slobodnih evanđeoskih crkava u R. Hrvatskoj* (magistarski rad, Osijek: Evanđeoski teološki fakultet, 1997), str. 24. Vidi Tomislav J. Šagi-Bunić, *Euharistija u životu Crkve kroz povijest*, str. 30-32.

13 Tomislav J. Šagi-Bunić, *Euharistija u životu Crkve kroz povijest*, str. 40.

Nakon što je kršćanstvo dobilo slobodu svoga djelovanja (313. g.) u Crkvu ulazi masa nominalnih vjernika. Dijeljenje Gospodnje večere svima postaje praktični problem, budući da tisuće i tisuće ljudi ispunjavaju nove kršćanske hramove. Euharistija je i dalje ostala središnjii dio bogoslužja, no vjernici su uglavnom promatrali što se pred njima događa. Time je bogoslužje malo pomalo izgubilo zajedničkarski karakter, koji je i svrha zajedničkog blagovanja Gospodnje večere. U sljedećim će stoljećima sve više dolaziti do udaljavanja puka od bogoslužja i euharistije. Dolazi i do iskrivljenih shvaćanja o značenju Gospodnje večere, te do mnogih praznovjerja i zloraba iste.¹⁴

Reformatori i Gospodnja večera

Reformatori su donijeli značajne promjene u poimanju Gospodnje večere. Odbacili su rimokatoličku doktrinu transupstancijacije (pretvorbe), no među sobom su se ipak razlikovali u mišljenjima. Također su se razilazili i po pitanju toga koliko puta treba održavati Gospodnju večeru. Luther je zadržao nedjeljno slavljenje euharistije, dok je Zvingli održavao ovaj obred svega četiri puta godišnje: na Božić, Uskrs, Duhove i jedanput u jesen.

Calvin je, poput Luthera, smatrao kako se Gospodnja večera treba dijeliti češće: "Večera Gospodnja najpravičnije bi bila dijeljena kada bi se često provodila u Crkvi i to najmanje jednom tjedno na sljedeći način: bogoslužje treba otpočeti javnom molitvom; zatim se održi propovijed; dok su kruh i vino postavljeni na stolu, svećenik bi trebao čitati o uspostavljanju večere Gospodnje, govoriti o obećanjima koja su nam po njoj dana, i istodobno isključiti sve one koji po riječi Gospodnjoj nemaju pravo pristupa..." (Jean Calvin, *Osnove kršćanske religije*, IV xvii 1).

Današnja situacija

Različite crkve danas imaju različitu praksu održavanja sakramenta Gospodnje večere. Dok je kod nekih propisano da se euharistija slavi svake nedjelje ili svakog dana na javnom bogoslužju, slobodne evanđeoske crkve nemaju nekakvog pisanog pravila, no u Hrvatskoj je najčešće nepisano pravilo da se Gospodnja večera prakticira jedanput mjesečno i to prve nedjelje u mjesecu. Gospodnja večera rijetko se održava budući da je protestantski stav kako je propovijed središnja stvar bogoslužja.

Još se neki razlozi navode za rijetko uzimanje Gospodnje večere:

1. Dostojno pristupanje ovom sakramentu

Istina je da Božja Riječ traži od vjernika da s ozbiljnošću i samoispitivanjem pristupa Gospodnjoj večeri. "Zato tko god nedostojno jede ovaj kruh ili nedostojno pije ovaj kalež Gospodnji, bit će odgovoran za tijelo i krv Gospodnju" (1Kor 11,27). No Božja Riječ općenito poziva vjernika na svet i ozbiljan život pred Gospodinom. Od njega se traži da uvijek bude spreman za Gospodnji dolazak (Matej 22, 42; Hebrejima 12,14). Ozbiljnost i ispitivanje ne traže se od kršćanina jedanput mjesečno ili još rjeđe, već svakodnevno.

14 Više o ovome vidi već citirano djelo Šagi-Bunića, te navedeni magistarski rad autora.

2. Često blagovanje Gospodnje večere obezvrjeđuje ovaj sakrament

Istina je da sve što se često održava može rezultirati formalizmom, no isto tako može se reći kako bi često propovijedanje moglo obezvrijediti propovijedanje ili sl. Zar se ne može reći kako je upravo suprotno istina - da Gospodnju večeru obezvrjeđuje njeno rijetko održavanje?

3. Praktični razlozi

Ako je zajednica velika, bit će potrebno prilično vremena na bogoslužju da bi svatko pristupio Gospodnjoj večeri. No to ne mora biti problem ako u velikoj zajednici postoji više pastora, propovjednika ili starješina koji mogu asistirati u podjeli elemenata okupljenim vjernicima.

Zaključak

Mogli bi se nabrojati još mnogi razlozi za i protiv, no bitno je ozbiljno istražiti biblijske i povijesne činjenice o ovoj temi. Ako se prihvati stav o češćoj Gospodnjoj večeri, postavlja se pitanje: koliko često? Najprimjerenije bi bilo održavati je jednom tjedno na glavnim tjednim bogoslužjima. To bi pridonijelo svečanosti i ozbiljnosti glavnog kršćanskog okupljanja. Isto tako bi to moglo karakterizirati najsvečanije bogoslužje u tjednu.

Slobodne evanđeoske crkve neće ništa izgubiti time što će se češće u svojim zajednicama kroz zajedničko blagovanje Gospodnje večere spominjati Kristove žrtve na Golgoti, svjedočiti po njoj zajedništvo Kristova Tijela (Crkve), te svjedočiti nadu u dolazeće Kraljevstvo Kristovo, gdje će s Kristom blagovati za istim stolom. Povratak na izvore jest i povratak Gospodnjoj večeri – stoga je slobodne evanđeoske crkve trebaju vratiti na svoja bogoslužja.

SUMMARY:

Eating the Lord's Supper

In this article author discusses the question of eating the Lord's Supper, especially from the aspect of frequency, among independent evangelical churches in Croatia and wider. Basic arguments are taken from biblical exegesis and history of the early Christianity. According to Scriptures, Lord's Supper is obviously linked with regular worships; and these conclusions are supported by historical facts given in patristic writings. So author concludes that it will be the best to eat Lord's Supper at the each main weekly worship.

Key words: *Eucharist, Lord's Supper*

